

Pagal Sąjungos teisę valstybei narei draudžiama sudaryti arbitražinį susitarimą, kurio turinys tapatus valstybių narių dvišaliame investicijų susitarime numatytai negaliojančiai arbitražinei išlygai

Nacionalinis teismas privalo panaikinti arbitražo sprendimą, priimtą remiantis tokiu arbitražiniu susitarimu.

2013 m. pagal Liuksemburgo teisę įsteigta bendrovei *PL Holdings* buvo panaikintos iš turimų akcijų kylančios balsavimo teisės Lenkijos banke ir ji buvo įpareigota jas priverstinai parduoti. Nesutikdama su šiuo *Komisja Nadzoru Finansowego* (Finansų rinkų komisija, Lenkija) priimtu sprendimu *PL Holdings* nusprendė pradėti arbitražo procedūrą prieš Lenkiją. Šiuo tikslu, remdamasi 1987 m. pasirašytu dvišaliu investicijų susitarimu (DIS) tarp Belgijos ir Liuksemburgo (viena šalis) ir Lenkijos (kita šalis)¹, *PL Holdings* kreipėsi į arbitražo teismą, numatytą šiame susitarime esančioje arbitražinėje išlygoje².

Dviejuose 2017 m. birželio 28 d. ir rugsėjo 28 d. sprendimuose arbitražo teismas nusprendė, kad turi jurisdikciją nagrinėti aptariamą ginčą, konstatavo, kad Lenkija pažeidė įsipareigojimus pagal DIS, ir nurodė *PL Holdings* atlyginti žalą kartu su palūkanomis.

Lenkijos ieškinys, pareikštas *Svea hovrätt* (Stokholme posėdžiaujantis apeliacinis teismas, Švedija) dėl arbitražo sprendimų panaikinimo, buvo atmestas. Šis teismas, be kita ko, nusprendė, kad nors DIS esanti arbitražinė išlyga, pagal kurią ginčą dėl šio susitarimo turi spręsti arbitražo institucija, negalioja, tai netrukdo valstybei narei ir kitos valstybės narės investuotojui vėliau sudaryti *ad hoc* arbitražinį susitarimą, kad šis ginčas būtų išspręstas.

Högsta domstolen (Aukščiausiasis Teismas, Švedija), kuriam buvo pateiktas apeliacinis skundas dėl apeliacinio teismo sprendimo, nusprendė kreiptis į Teisingumo Teismą, siekdamas išsiaiškinti, ar pagal SESV 267 ir 344 straipsnius draudžiama ginčo šalims sudaryti *ad hoc* arbitražinį susitarimą, nes šio susitarimo turinys identiškas DIS numatytai arbitražinei išlygai, kuri prieštarauja Sąjungos teisei.

Teisingumo Teismas (didžioji kolegija) suformavo savo jurisprudenciją, grindžiamą Sprendimu *Achmea*³, ir nusprendė, kad pagal Sąjungos teisę valstybei narei draudžiama sudaryti tokį arbitražinį susitarimą.

Teisingumo Teismo vertinimas

Visų pirma, remdamasis Sprendimu *Achmea*, Teisingumo Teismas patvirtino, kad DIS esanti arbitražinė išlyga, pagal kurią vienos iš valstybių narių investuotojas, kilus ginčui dėl investicijų kitoje valstybėje narėje, sudariusioje šią DIS, gali iškelti bylą pastarajai valstybei narei arbitražo teisme, kurio jurisdikciją ši valstybė narė privalo pripažinti, prieštarauja Sąjungos teisei. Iš tiesų ši išlyga gali kelti klausimą ne tik dėl abipusio valstybių narių pasitikėjimo principo, bet ir dėl Sąjungos

¹ 1987 m. gegužės 19 d. pasirašytas susitarimas tarp Belgijos Karalystės vyriausybės ir Liuksemburgo Didžiosios Hercogystės vyriausybės (viena šalis) ir Lenkijos Liaudies Respublikos vyriausybės (kita šalis) dėl abipusio investicijų skatinimo ir apsaugos.

² DIS 9 straipsnis.

³ 2018 m. kovo 6 d. Sprendimas *Achmea*, [C-284/16](#) (taip pat žr. [PS Nr. 26/18](#)).

teisės savitumo išsaugojimo, kurį užtikrina SESV 267 straipsnyje numatyta prašymo priimti prejudicinį sprendimą procedūra. Todėl minėta nuostata nesuderinama su ESS 4 straipsnio 3 dalies pirmoje pastraipoje įtvirtintu lojalaus bendradarbiavimo principu ir kelia grėsmę Sąjungos teisės autonomijai, įtvirtintai, be kita ko, SESV 344 straipsnyje.

Antra, Teisingumo Teismas konstatavo, kad jeigu valstybė narė galėtų perduoti ginčą, kuris gali būti susijęs su Sąjungos teisės taikymu ar aiškinimu, arbitražo institucijai, kurios savybės yra tokios pačios kaip numatytos tokioje arbitražinėje išlygoje, kuri negalioja dėl to, kad ji prieštarauja Sąjungos teisei, sudarant *ad hoc* arbitražinį susitarimą, kurio turinys tapatus šiai išlygai, iš tikrųjų būtų apeitos iš Sutarčių, konkrečiai kalbant iš minėtų straipsnių, šiai valstybei narei kylančios pareigos.

Iš tiesų, pirma, toks *ad hoc* arbitražinis susitarimas ginčo, dėl kurio jis buvo sudarytas, atžvilgiu sukelia tokias pačias pasekmes kaip ir tas, kurias sukelia tokia išlyga. Šio susitarimo tikslas yra būtent pakeisti šią išlygą, siekiant palikti galioti jos padarinius, nepaisant jos negaliojimo.

Be to, šio atitinkamos valstybės narės pareigų vengimo pasekmės nėra lengvesnės dėl to, kad tai yra individualus atvejis. Iš tiesų šio teisinio požiūrio galima laikytis daugelyje bylų, kurios gali būti susijusios su Sąjungos teisės taikymu ir aiškinimu, ir taip pakartotinai kenkiama šios teisės autonomijai.

Be to, kiekvienas arbitražo prašymas, kuris valstybei narei pateikiamas remiantis negaliojančia arbitražine išlyga, gali reikšti arbitražo pasiūlymą, todėl ši valstybė narė galėtų būti laikoma priėmusia šį pasiūlymą vien dėl to, kad nepateikė konkrečių argumentų, nukreiptų prieš *ad hoc* arbitražinio susitarimo buvimą. Dėl tokios situacijos liktų galioti šios valstybės narės pažeidžiant Sąjungos teisę priimto ir dėl to negaliojančio įsipareigojimo sutikti su arbitražo institucijos, į kurią kreiptasi, jurisdikcija, pasekmės.

Galiausiai tiek iš Sprendimo *Achmea*, tiek iš Sąjungos teisės viršenybės ir lojalaus bendradarbiavimo principų matyti ne tik tai, kad **valstybės narės negali įsipareigoti pašalinti iš Sąjungos teisminės sistemos ginčų, kurie gali būti susiję su Sąjungos teisės taikymu ir aiškinimu, bet ir tai, kad, kai toks ginčas perduotas nagrinėti arbitražo institucijai remiantis minėtai teisei prieštaraujančiu įsipareigojimu, jos privalo ginčyti arbitražinės išlygos ar *ad hoc* arbitražinio susitarimo, kuriuo remiantis buvo kreiptasi į minėtą instituciją, galiojimą⁴.**

Taigi bet koks valstybės narės bandymas ištaisyti arbitražinės išlygos negaliojimą susitarant su kitos valstybės narės investuotoju prieštarautų šiam įsipareigojimui ginčyti jos galiojimą ir taip lemtų pačios šios sutarties neteisėtumą, nes ji prieštarautų Sąjungos teisės sistemos nuostatomis ir pagrindiniams principams.

Taigi Teisingumo Teismas padarė išvadą, kad **nacionalinis teismas turi panaikinti arbitražo sprendimą, priimtą remiantis arbitražiniu susitarimu, kuriuo pažeidžiama Sąjungos teisė.**

PASTABA: Prašyme priimti prejudicinį sprendimą valstybių narių teismai, nagrinėdami juose iškeltą bylą, gali pateikti Teisingumo Teismui klausimus dėl Sąjungos teisės išaiškinimo ar Sąjungos teisės akto galiojimo. Teisingumo Teismas nenagrinėja nacionalinės bylos. Remdamasis Teisingumo Teismo sprendimu šią bylą turi išspręsti nacionalinis teismas. Šis sprendimas taip pat privalomas kitiems nacionaliniams teismams, nagrinėjantiems panašias problemas.

Žiniasklaidai skirtas neoficialus dokumentas, neįpareigojantis Teisingumo Teismo.

[Visas sprendimo tekstas](#) nuo jo paskelbimo dienos prieinamas CURIA tinklalapyje.

Kontaktinis asmuo: Gitte Stadler ☎ (+352) 4303 3127

⁴ Šią išvadą taip pat patvirtina Susitarimo dėl Europos Sąjungos valstybių narių dvišalių investicijų sutarčių nutraukimo (OL L 169, 2020, p. 1) 7 straipsnio b punktas.

